

UNIVERZITA PAVLA JOZEFA ŠAFÁRIKA V KOŠICIACH
PRÁVNICKÁ FAKULTA

KOŠICKÉ DNI TRESTNÉHO PRÁVA 2024, VIII. ročník

Sekcia 1: **Rekodifikácia trestných kódexov – aktuálne výzvy a perspektívy**

Sekcia 2: **Eliminácia rasizmu, xenofóbie a ostatných foriem intolerancie
prostriedkami trestného práva**

*Zborník vedeckých príspevkov z celoštátnej interdisciplinárnej vedeckej
konferencie s medzinárodnou účasťou*

KOŠICE CRIMINAL LAW DAYS 2024, VIII.

Session 1: **Recodification of criminal codes - current challenges and perspectives**

Session 2: **Elimination of racism, xenophobia and other forms of intolerance by
means of criminal law**

*The Collection of scientific contributions nationwide interdisciplinary scientific
conference with international participation*

Košice, 19.-20.06.2024

Sergej Romža, Dávid Priščák, Matej Biroš (eds.)

Košice 2024

KOŠICKÉ DNI TRESTNÉHO PRÁVA 2024, VIII. ročník

Sekcia 1: **Rekodifikácia trestných kódexov – aktuálne výzvy a perspektívy**

Sekcia 2: **Eliminácia rasizmu, xenofóbie a ostatných foriem intolerancie prostriedkami trestného práva**

Zborník vedeckých príspevkov z celoštátnej interdisciplinárnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konajúcej sa dňa 19.-20.06.2024 organizovanej Katedrou trestného práva Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach.

Táto publikácia vznikla s podporou a je výstupom riešenia výskumného projektu VEGA č. 1/0333/23 Eliminácia rasizmu, xenofóbie a ostatných foriem intolerancie prostriedkami trestného práva.

Zostavovatelia:

prof. JUDr. Sergej Romža, PhD.

Mgr. Dávid Priščák, PhD.

Mgr. Ing. Matej Biroš

Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, Katedra trestného práva

Recenzenti:

JUDr. Jiří Mulák, Ph.D.

Odborný asistent; Katedra trestného práva, Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, nám. Curieových 901/7, 116 40 Praha 1-Staré Město, okres Hl.m. Praha, Česká republika
e-mail: mulakj@prf.cuni.cz

JUDr. Miroslav Baňacký, Ph.D.,

Sudca Krajského súdu v Košiciach, Štúrova 29, 04110 Košice,
miroslav.banacky@justice.sk

Tento text je publikovaný pod licenciou CC BY NC ND Creative Commons Attribution-NonCommercial-No-derivates 4.0 („Uveďte pôvod – Nepoužívajte komerčne - Nespracováajte“)

Za odbornú a jazykovú stránku publikácie zodpovedajú autori jednotlivých príspevkov. Rukopis neprešiel redakčnou ani jazykovou úpravou.

Dostupné od: 28.11.2024

Umiestnenie: www.unibook.upjs.sk

DOI: <https://doi.org/10.33542/KDT-0368-5>

ISBN 978-80-574-0368-5 (e-publikácia)

SPONZORI

ADVOKÁTSKA
KOMORA
SLOVENSKÁ

OBSAH

Sekcia 1: Rekodifikácia trestných kódexov – aktuálne výzvy a perspektívy

REKODIFIKACE ČESKÉHO TRESTNÍHO PRÁVA – BILANCE A PERSPEKTIVY

RECODIFICATION OF CZECH CRIMINAL LAW – CURRENT ISSUES AND FUTURE PERSPECTIVES

prof. JUDr. Jiří JELÍNEK, CSc. _____ 10

JE TŘEBA KVŮLI UMĚLÉ INTELIGENCI MĚNIT TRESTNÍ KODEXY?

DO WE NEED TO CHANGE CRIMINAL CODES BECAUSE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE?

prof. Ing. Vladimír SMEJKAL, CSc., LL.M., DrSc. _____ 21

ROZŠÍRENIE OPRÁVNENÍ SUDCU PE PRÍPRAVNÉ KONANIE V NOVELE TRESTNÉHO ZÁKONA

EXTENSION OF THE POWERS OF THE PRE-TRIAL JUDGE IN THE AMENDMENT TO THE CRIMINAL CODE

prof. JUDr. Jozef ČENTÉŠ, DrSc. _____ 41

PODOZRIVÝ AKO SUBJEKT TRESTNÉHO KONANIA

SUSPECT AS A SUBJECT OF CRIMINAL PROCEEDINGS

prof. JUDr. Ivan ŠIMOVČEK, CSc. _____ 51

UMELÁ INTELIGENCIA OPTIKOU TRESTNÉHO PRÁVA

ARTIFICIAL INTELLIGENCE THROUGH THE OPTICS OF CRIMINAL LAW

prof. JUDr. Margita PROKEINOVÁ, PhD. _____ 59

RESTORATÍVNA JUSTÍCIA A JEJ (NE) OBSIAHNUTOSŤ V NOVELE TRESTNÉHO ZÁKONA

RESTORATIVE JUSTICE AND (NOT) CONTENT IN THE AMENDMENT OF THE CRIMINAL CODE

prof. JUDr. Tomáš STRÉMY, PhD.; JUDr. Tomáš BALOGH _____ 66

ÚVAHY O MOŽNOSTIACH REKODIFIKÁCIE TRESTNÝCH ČINOV PROTI ŽIVOTU

CONSIDERATIONS ON THE POSSIBILITIES OF RECODIFICATION CRIMES AGAINST LIFE

prof. JUDr. Jozef ZÁHORA, PhD. _____ 75

OBLIGATÓRNE ALTERNATÍVNE TRESTY: BUDÚCNOŠŤ REKODIFIKÁCIE TRESTNÉHO ZÁKONA?

MANDATORY ALTERNATIVE SENTENCES: THE FUTURE OF CRIMINAL RECODIFICATION?

prof. JUDr. Eduard BURDA, PhD.; Mgr. Maximilián KIKO; Bc. Daniel RICHTER _____ 90

SPECIAL PROCEDURE WITHOUT TRIAL IN CRIMINALPROCEDURE

HISTORICAL DEVELOPMENT OF THE SPECIAL PROCEDURE WITHOUT TRIAL
prof. Dr. Anita NAGY _____ 109

VYBRANÉ PROBLÉMY VÝKONU VÄZBY

SELECTED ISSUES OF BOND PERFORMANCE
prof. JUDr. Jaroslav KLÁTIK, PhD.; doc. JUDr. Adrián VAŠKO, PhD.; Mgr. Kristína LACYKOVÁ,
MBA, LL.M., DBA _____ 121

NOVELA TRESTNÝCH KÓDEXOV 2024 – POHĽAD ÚSTAVNÉHO PRÁVA A PRÁVA EURÓPSKEJ ÚNIE

MENDMENT OF THE CRIMINAL CODES 2024 - A CONSTITUTIONAL AND EUROPEAN
UNION LAW PERSPECTIVE
doc. JUDr. Milan HODÁS, PhD. _____ 133

REFLEXIA JUDIKATÚRY EURÓPSKEHO SÚDU PRE ĽUDSKÉ PRÁVA V NOVELE TRESTNÝCH KÓDEXOV

REFLECTION OF THE CASE LAW OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS IN THE
AMENDMENT OF THE CRIMINAL CODES
doc. JUDr. Ondrej LACIAK, PhD. _____ 149

AKTUÁLNA TRESTNO-PROCESNÁ ÚPRAVA SPOLUPRACUJÚCEHO OBVINENÉHO

THE ACTUAL LEGAL REGULATION OF THE COLLABORATED ACCUSED PERSON BY THE
CRIMINAL PROCEDURAL LAW
doc. JUDr. Miloš DESET, PhD. _____ 155

IDEA DEKRIMINALIZACE PO 15 LETECH EXISTENCE ČESKÉHO TRESTNÍHO KODEXU

THE IDEA OF DECRIMINALISATION AFTER 15 YEARS OF THE CZECH PENAL CODE
doc. JUDr. Vladimír PELC, Ph.D. _____ 164

VPLYV ZNÍŽENIA VEKOVEJ HRANICE ZODPOVEDNOSTI ZA PRIESTUPOK NA ÚČINKY ROZHODNUTIA O PRIESTUPKU

THE EFFECT OF REDUCING THE AGE LIMIT OF RESPONSIBILITY FOR AN OFFENSE ON
THE EFFECTS OF THE DECISION ON AN OFFENSE
doc. JUDr. Tibor SEMAN, PhD. _____ 172

AKTUÁLNE OTÁZKY POSTAVENIA PODOZRIVÉHO V TRESTNOM KONANÍ

CURRENT ISSUES OF THE STATUS OF THE SUSPECT IN CRIMINAL PROCEEDINGS
JUDr. Rastislav REMETA, PhD.; Mgr. Roland HOCHMAN _____ 189

OCHRANA OSOBNÉJ SLOBODY ODSÚDENÝCH V KONTEXTE ICH UMIESTNENIA DO DETENČNÉHO ÚSTAVU

PROTECTION OF THE PERSONAL LIBERTY OF THE SENTENCED IN THE CONTEXT OF
THEIR PLACEMENT IN A DETENTION INSTITUTE

JUDr. Karin VRTÍKOVÁ, PhD.; JUDr. Ivana MOKRÁ _____ 203

NEDOSTATKY PRÁVNEJ ÚPRAVY TRESTNÉHO ČINU SEXUÁLNEHO ZNEUŽÍVANIA A NÁVRHY DE LEGE FERENDA

DEFICIENCIES OF THE LEGAL REGULATION OF THE CRIMINAL OFFENSE OF SEXUAL
ABUSE AND PROPOSALS OF DE LEGE FERENDA

JUDr. Štefan ZEMAN, PhD. _____ 211

ZNALECKÉ DOKAZOVÁNÍ DAŇOVÝCH TRESTNÝCH ČINŮ

EXPERT EVIDENCE OF TAX CRIMES

JUDr. Marta FLEKOVÁ _____ 234

PORUŠENIE PRÁVA NA ODÔVODNENIE ROZHODNUTIA A MOŽNOSTI JEHO ÚČINNÉHO NAMIETANIA V DOVOLACOM KONANÍ V ZMYSLE TRESTNÉHO PORIADKU

VIOLATION OF THE RIGHT TO A REASONED DECISION AND THE POSSIBILITY OF
EFFECTIVE OBJECTION AGAINST IT IN THE APPELLATE REVIEW PROCEEDINGS
ACCORDING TO THE CRIMINAL PROCEDURE CODE

JUDr. Filip GELETA _____ 244

APLIKAČNÝ POHĽAD NA NOVÉ POSTAVENIE INŠTITÚTU PODOZRIVÉHO

AN APPLIED VIEW OF THE NEW STATUS OF THE INSTITUTION OF THE SUSPECT

JUDr. Miroslav SRHOLEC _____ 254

UKLADANIE DETENCIE V TRESTNOM KONANÍ

IMPOSITION OF DETENTION IN CRIMINAL PROCEEDINGS

JUDr. Miroslav MAJERNÍK _____ 265

K VYBRANÝM USTANOVENIAM TRESTNÉHO PORIADKU V ZNENÍ ZÁKONA Č. 40/2024 Z. Z.

ON SELECTED PROVISIONS OF THE CRIMINAL PROCEDURE CODE AS AMENDED BY ACT
NO. 40/2024 COLL.

Mgr. Lucia VASILIK; Mgr. Lenka MIKLÓSSYOVÁ _____ 274

PRIMERANOSŤ TRESTANIA

PROPORTIONALITY OF PUNISHMENT

Mgr. Maximilián KIKO _____ 287

*Sekcia 2: Eliminácia rasizmu, xenofóbie a ostatných foriem intolerancie prostriedkami
trestného práva*

**PREJAVY EXTRÉMIZMU AKO FORMY INTOLERANCIE
(TRESTNOPRÁVNE A KRIMINOLOGICKÉ ASPEKTY)**

MANIFESTATIONS OF EXTREMISM AS FORMS OF INTOLERANCE (CRIMINAL LAW AND
CRIMINOLOGICAL ASPECTS)

prof. JUDr. Peter POLÁK, PhD. _____ 298

**OSOBITOSTI ZNALECKÉHO DOKAZOVANIA EXTRÉMISTICKÝCH
TRESTNÝCH ČINOV**

SPECIFICITY OF EXPERT EVIDENCE OF EXTREMIST CRIMES

prof. JUDr. Sergej ROMŽA, PhD. _____ 318

**PÁCHATELIA EXTRÉMIZMU V KONTEXTE PREVENTÍVNYCH OPATRENÍ
BOJA PROTI EXTRÉMIZMU**

PERPETRATORS OF EXTREMISM IN THE CONTEXT OF PREVENTIVE MEASURES TO
COMBAT EXTREMISM

doc. JUDr. Simona FERENČÍKOVÁ; PhD., Mgr. Bronislava VÍNEROVÁ _____ 328

**LEGISLATÍVNO-PROCESNÉ ASPEKTY TRESTNÝCH ČINOV VÝROBY,
ROZŠIROVANIA A PRECHOVÁVANIA EXTRÉMISTICKÉHO MATERIÁLU
PODĽA USTANOVENÍ § 422a, § 422b a § 422c TRESTNÉHO ZÁKONA**

LEGISLATIVE AND PROCEDURAL ASPECTS OF CRIMINAL ACTS OF PRODUCTION,
DISTRIBUTION AND STORAGE OF EXTREMIST MATERIAL ACCORDING TO THE
PROVISIONS OF § 422a, § 422b AND § 422c OF THE CRIMINAL CODE

doc. JUDr. Martin ŠTRKOLEC, PhD. _____ 344

**ELIMINÁCIA XENOFÓBIE A OSTATNÝCH FORIEM INTOLERANCIE V
ANTICKOM SVETE**

ELIMINATION OF XENOPHOBIA AND OTHER FORMS OF INTOLERANCE IN ANTIC WORLD

doc. JUDr. Vladimír VRANA, PhD. _____ 354

**TRESTNÝ ČIN PODNECOVANIA K NÁRODNOSTNEJ, RASOVEJ
A ETNICEJ NENÁVISTI A JEHO HMOTNOPRÁVNE MODIFIKÁCIE**

CRIMINAL OFFENSE OF INCITING NATIONAL, RACIAL AND ETHNIC HATRED AND ITS
SUBSTANTIAL MODIFICATIONS

JUDr. Veronika TÓTHOVÁ, PhD. _____ 365

**K NEDOSTATKOM LEGÁLNEHO VYMEDZENIA POJMU EXTRÉMISTICKÝ
MATERIÁL**

LACK OF THE LEGAL DEFINITION OF THE TERM EXTREMIST MATERIAL

JUDr. Lukáš MICHAĽOV, PhD. mult.; JUDr. Mário CISÁR _____ 375

ODOVZDANIE VÝKONU TRESTU ODŇATIA SLOBODY DO CUDZINY A PRÁVOMOC ÚSTAVNÉHO SÚDNICTVA (S TRESTNO-PRÁVNOU VÝZVOU DE LEGE FERENDA)

TRANSFER OF IMPRISONMENT TO A FOREIGN COUNTRY AND JURISDICTION OF THE
CONSTITUTIONAL JUDICIARY (WITH CRIMINAL-LAW CHALLENGE DE LEGE FERENDA)

JUDr. Lukáš TOMAŠ, PhD. _____ 382

RASIZMUS A XENOFÓBIA V KONTEXTE NORMATÍVNEJ ÚPRAVY V PODMIENKACH SLOVENSKEJ REPUBLIKY

RACISM AND XENOPHOBIA IN THE CONTEXT OF NORMATIVE REGULATION IN THE
CONDITIONS OF THE SLOVAK REPUBLIC

Mgr. Dávid PRIŠČÁK, PhD. _____ 390

MÔŽE BYŤ TRESTNÉ PRÁVO PROSTRIEDKOM NA ZASTAVENIE INTOLERANCIE A NENÁVISTI?

CAN BE CRIMINAL LAW A TOOL TO STOP INTOLERANCE AND HATRED?

JUDr. Marko MAŠAN _____ 397

ODHAĽOVANIE PÁCHATEĽOV EKONOMICKEJ TRESTNEJ ČINNOSTI SMERUJÚCEJ VOČI MARGINALIZOVANÝM SKUPINÁM

IDENTIFYING PERPETRATORS OF ECONOMIC CRIMES TARGETING MARGINALIZED
GROUPS

JUDr. Vladimír PETRILA _____ 405

VYBRANÉ HMOTNOPRÁVNE ASPEKTY VERBÁLNYCH PREČINOV PÁCHANÝCH Z NENÁVISTI

SELECTED SUBSTANTIVE ASPECTS OF VERBAL HATE MINOR OFFENCE

Mgr. Alexandra PODLIPOVÁ; Mgr. Maximilián KIKO _____ 417

ZABEZPEČOVANIE DÔKAZOV ZO SOCIÁLNYCH SIETÍ V OBLASTI NENÁVISTNÝCH PREJAVOV

SECURING EVIDENCE FROM SOCIAL MEDIA REGARDING MANIFESTATION OF HATE

Mgr. Ing. Matej BIROŠ _____ 431

VYBRANÉ PROBLÉMY VÝKONU VÄZBY

SELECTED ISSUES OF BOND PERFORMANCE

prof. JUDr. Jaroslav KLÁTIK, PhD.; doc. JUDr. Adrián VAŠKO, PhD.;
Mgr. Kristína LACYKOVÁ, MBA, LL.M., DBA
Právnická fakulta UMB v Banskej Bystrici

Abstrakt

Autori sa v príspevku zaoberajú aktuálnymi otázkami výkonu väzby. Dodržiavanie primeranosti pri aplikácii daného inštitútu je vzhľadom na charakter vyšetrovanej trestnej činnosti esenciálne, nakoľko väzba je ako inštitút výnimočná a je treba ju chápať ako krajnú možnosť – ultima ratio. Preto je mnohými považovaná za tzv. nutné zlo vyžadovanom trestným konaním, pretože účinný postup štátnych orgánov aplikovať svoje primárne funkcie na zabezpečenie ochrany spoločnosti sa v určitých situáciách nezaobíde bez represívneho pôsobenia na páchatel'ov trestných činov.

Kľúčové slová: *obvinený, obmedzenie osobnej slobody, trestné právo, väzba, výkon väzby, vznesenie obvinenia*

Abstract

In the article, the authors deal with current issues of detention. Adherence to the appropriateness of the application of the given institute is essential due to the nature of the criminal activity under investigation, as custody is an exceptional institute and must be understood as an extreme option - ultima ratio. That is why it is considered by many to be the so-called necessary evil required by criminal proceedings, because the effective procedure of state authorities to apply their primary functions to ensure the protection of society cannot be dispensed with in certain situations without a repressive effect on the perpetrators of crimes.

Keywords: *accused, restriction of personal freedom, criminal law, detention, execution of detention, indictment*

Úvod

Hlavnou úlohou trestného práva je nepochybne ochrana života, zdravia, majetku a ostatných záujmov chránených inštitútmi trestného práva. Nezanedbateľné miesto pri ochrane týchto záujmov sú tiež úlohy spočívajúce v dodržiavaní zákonnosti a presadzovaní prevencie, čo má v konečnom dôsledku za následok predchádzať a zamedzovať v páchaní trestnej činnosti. Za významný krok v pred možno považovať prechod z retributívnej trestnej politiky štátu, ktorá sa v prvom rade zameriavala na potrestanie, resp. postihnutie samotného páchatel'a trestného činu, k implementácii princípov restoratívnej trestnej politiky, ktorej hlavnou myšlienkou je, že odsúdený nie je nepriateľ spoločnosti a na rozdiel od predošlej koncepcie sa zaoberá spáchanou trestnou činnosťou ako celkom, kde na zreteľ berie aj kompenzovanie ujmy spôsobenej trestným

činom poškodenému, najmä náhrady vzniknutej škody a tiež kladie dôraz nápravu páchatel'a s možnosťou jeho ďalšej integrácie do spoločnosti. Významnú úlohu tiež kladie prevencii a tým upevňuje samotnú teóriu myšlienky fungujúceho právneho štátu. Dosiahnutie tohto cieľa nie je v žiadnom prípade jednoduchý proces, ale súbor komplexných inštitútov a postupov, ktorých samotná existencia je v súčasnom právnom štáte nevyhnutnosťou. Špecifickú úlohou v tom zohrávajú zaisťovacie inštitúty, ktorých význam spočíva v dosiahnutí účelu samotného trestného konania, v tomto prípade najmä zabezpečenie prítomnosti osoby obvinenej zo spáchania trestného činu na samotných úkonoch trestného konania a tiež náležitému objektívnemu.¹⁹⁹

1 Väzobné stíhanie

Hoci je samotné pozbavenie len dočasné, ide o zásah nepatrný a slúži výhradne na dosiahnutie požadovaného účelu trestného konania v prípadoch ustanovených zákonom, nakoľko ostatné, zmierlivejšími inštitútmi trestného konania tento výsledok dosiahnutý buď nebol, alebo by bol vzhľadom na samotné skutočnosti neúčelný. Tento procesný postup ma základ v jednej z hlavných zásad trestného práva hmotného, a to zásady subsidiarity trestnej represie. Dodržiavanie primeranosti pri aplikácii daného inštitútu je vzhľadom na charakter vyšetrovanej trestnej činnosti esenciálne, nakoľko väzba je ako inštitút výnimočná a je treba ju chápať ako krajnú možnosť – ultima ratio. Preto je mnohými považovaná za tzv. nutné zlo vyžadovanom trestným konaním, pretože účinný postup štátnych orgánov aplikovať svoje primárne funkcie na zabezpečenie ochrany spoločnosti sa v určitých situáciách nezaobíde bez represívneho pôsobenia na páchatel'ov trestných činov.²⁰⁰ Ide o procesný postup, na základe ktorého sa dočasne pozbavuje osobná sloboda osoby v procesnom postavení obvineného a jeho pomer k vyšetrovanej veci bude možné bez pochybnosti potvrdiť až po ukončení vyšetrovania, podaní obžaloby a vyhlásení odsudzujúceho rozsudku súdom. Nestačí vyššia miera pravdepodobnosti, ako je to pri vznesení obvinenia príslušným policajtom. Povinnosťou orgánov činných v trestnom konaní a súdov je teda zabránenie osobe dôvodne podozrivej z trestného činu v pokračovaní páchaní trestnej činnosti, takisto obmedziť jej možnosti úteku a tak sa vyhnúť spravodlivosti, alebo akémukoľvek spôsobu marenia dôkazov.²⁰¹ Veľmi dôležitou zásadou je tiež už spomínaná prezumpcia neviny. Jej idea spočíva v predpoklade, že každá osoba je nielen nevinná, ale aj čestná, dobrá a spravodlivá do chvíle, keď je o tom bez pochybností preukázaný opak.²⁰² To isté platí aj pri osobe, ktorá je stíhaná väzobným spôsobom a hoci je obvinená, idea jej neviny je pravdivá až do rozhodnutia súdu o jej vine. Ide o veľmi dôležitú zásadu, na ktorú nemožno zabúdať v žiadnom štádiu trestného konania, nehl'adiac a skutočnosť, či je osoba stíhaná na slobode alebo väzobným spôsobom. Takisto je zakotvená aj v čl. 50 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a tiež v úvodných ustanoveniach Trestného poriadku, konkrétne v § 2 ods. 4 kde je uvedené: *„každý, proti komu sa vedie trestné konanie, považuje sa za nevinného, kým súd nevysloví právoplatný odcudzujúcim rozsudkom jeho vinu“*. Podstata samotnej prezumpcie v praxi tiež znamená, že ako orgány činné v trestnom konaní, tak súd nemusia byť v konečnom dôsledku presvedčení, že osoba obvineného je nevinná. Nejde o subjektívne vnímanie

¹⁹⁹ ŠIMOVIČEK, I. a kol.: Trestné právo procesné. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 13.

²⁰⁰ IVOR, J. a kol.: Trestné právo procesné. Bratislava: Iura Edition, 2006, s. 319.

²⁰¹ ŠÁMAL, P. a kol.: Přípravné řízení trestní. Praha: C. H. Beck, r. 1997, s. 316.

²⁰² HUSÁR, E. a kol.: Trestné právo procesné. Bratislava: Iura Edition, r. 1996, s. 36.

a pohľad týmito orgánmi na osobu obvineného, ale o objektívny, skutkovo ustálený záver, že osoba obvineného je nevinná, pričom tento právne fiktívny stav pretrváva až pokiaľ nie je právoplatným odcudzujúcim rozsudkom súdu vyhlásené, že obvinený je vinný. Z toho dôvodu je tiež zásada prezumpcie neviny úzko spätá s povinnosťou orgánov činných v trestnom konaní a súdu náležite zistiť skutkový stav vyšetrovanej veci.

2 Materiálne a formálne dôvody väzby

Tak ako osoba obvineného ešte nie je na základe prezumpcie viny s istotou vinná, tak aj väzba samotná je inštitút fakultatívny. To znamená, že pokiaľ aj existujú väzobné dôvody, obvinený vzatý do väzby byť nemusí, nejde totiž o pravidlo a tiež nemá povahu sankcie ani poslanie výchovy obvineného, má výhradne zabezpečovaciu funkciu. Inštitút väzby môže byť aplikovaný aj voči osobe mladistvej, ktorá je obvinená z trestného činu, avšak ako výlučne krajná možnosť, kedy účel trestného konania skutočne nemožno dosiahnuť menej represívnym spôsobom. Vychádzajúc z Ústavy Slovenskej republiky, do väzby možno vziať len obvineného v prípadoch taxatívne vymedzených v prvom odseku § 71 písm. a) až c) Trestného poriadku. Všeobecne tiež platí, že dôvody väzby musia existovať súbežne s existenciou dôvodnosti trestného stíhania voči konkrétnej osobe, avšak pri dostatočne odôvodnenom vznesení obvinenia väzobné dôvody byť prítomne nemusia. Vychádzajúc z logických úvah je zrejmé, že v prípade, pri ktorom vznesenie obvinenia nie je dostatočne zákonne odôvodnené, nemôžu byť súbežne prítomné objektívne väzobné dôvody. Tento stav sa svojím obsahom explicitne vylučuje. Prezentovaná právna úvaha preto zakladá zákonný postup sudcu v prípravnom konaní, ktorý po predložení návrhu na vzatie obvineného do väzby je obligatórne povinný tiež skúmať, či je samotné trestné konanie dôvodné a v súlade so zákonom.²⁰³ K rozhodovaniu o vzatí obvineného do väzby možno uvažovať len v takom prípade, keď samotný skutok naplnil všetky obligatórne znaky skutkovej podstaty trestného činu, ktoré sú jasne vymedzené Trestným zákonom. Pokiaľ sa zameriame na samotnú dôvodnosť väzobného stíhania, prichádza do úvahy len vymedzenie v pozitívnom zmysle a teda, že orgány činné v trestnom konaní a súd odôvodňujú svoj postup na základe doteraz vykonaného vyšetrovania, ktoré jednoznačne vyplýva odôvodnené obava voči osobe obvineného, že počas jeho prípadného ponechania na slobode bude páchať trestnú činnosť, ujde, bude sa skrývať alebo pôsobiť na subjekty trestného konania.²⁰⁴ Aplikáčne hľadisko však prináša viaceré aspekty, ktoré treba brať v úvahu v otázke dôvodnosti kolúznej väzby. Na možný konflikt sa poukazuje v náleze Ústavného súdu ÚS 581/2021-54, ktorý inklinuje k názoru, že existencia kolúznych dôvodov potrebných pre väzobné stíhanie obvineného nesmie byť za žiadnych okolností všeobecnej povahy, vychádzajúc z dôvodov ustanovených v Trestnom poriadku. Argumentovanie dôvodov musí byť totiž natoľko adekvátne a zrozumiteľné, že sú zrejmé zo samotného rozhodnutia o vzatí obvineného do väzby bez nutnosti nahliadnutia do vyšetrovacieho spisu. Súčasťou opodstatnenej obavy tiež musia byť explicitne uvedené, voči komu má kolúzne konanie obvineného smerovať, resp. ktoré osoby sú náchylné voči takémuto konaniu. Možno spomenúť stanovisko Ústavného súdu ÚS 347/2021-46, že v prípade rozhodovania o vzatí obvineného do väzby, pričom tento bol z väzby prepustený v inej trestnej veci a bol mu zároveň uložený dohľad probačného a mediačného úradníka v kombinácii s monitorovaním technickým prostriedkom – monitorovacím náramkom, mal

²⁰³ IVOR, J. a kol.: Trestné právo procesné. Bratislava: Iura Edition, 2006, s. 321.

²⁰⁴ IVOR, J.: Zaisťovanie osôb v trestnom konaní. Bratislava: Iura Edition, 1997, s. 129-130.

by súd zväžiť takto zistené nové okolností s cieľom možného priklonenia sa k názoru a postupu s daným opatrením v inej veci a tak sa stotožniť s trestnou vecou, pre ktorú mal byť obvinený vzatý do kolúznej väzby, pričom môže byť všeobecne prospešné takto vzniknutú situáciu vyhodnotiť ako postačujúce opatrenie na zamedzenie rizika kolúzie v súlade so zásadou primeranosti. Vo väzobnom uznesení Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Tost-š/11/2022 bola tiež analyzovaná otázka ohľadom možného kolúzneho konania späť s rôznym druhom vyjadrovania prostredníctvom tlačových besied, kde Najvyšší súd jednoznačne vyjadril záver, že takéto konanie, hoci môže vykazovať znaky dôvodnej obavy kolúzie, nezakladá absolútne kolúzne dôvody väzby. Argumentuje najmä tým, že „pri kolúznom konaní sa predpokladá, že sa obvinený bude snažiť zastretým spôsobom, o ktorom nebudú mať orgány činné v trestnom konaní vedomosť, mariť výsledky vyšetrovania a to najmä ovplyvňovaním osôb, znehodnocovaním dôkazov či iným obdobným konaním“.²⁰⁵ Negatívnym spôsobom tiež hodnotil návrh prokurátora, v ktorom odkazoval na osoby a svedecké výpovede, ktoré už boli procesným spôsobom vykonané, teda prípadné kolúzne konanie zo strany obvineného sa javilo ako bezpredmetné a kolúzna väzby a obmedzenie osobnej slobody obvineného by svojou povahou vykazovali znaky nadpoužitelnosti a tiež v rozpore so zákonom a zásadou primeranosti. Na dôvažok tiež Najvyšší súd dodal, že hoci je na zvážení orgánov činných v trestnom konaní, akú stratégiu zvolia pri časovom poradí vylúčaných svedkov, avšak v prípade väzobných vecí by mali byť bez zbytočných prietahov vypočítaní prednostne tí svedkovia, pre ktorých nevypočítanie sa osoba obvineného nachádza vo väzbe. Nález Ústavného súdu US 452/2020-52, ktorým konštatoval porušenie základného práv sťažovateľa podľa čl. 17 ods. 2 a ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky, ktorý sa v a následne zrušil Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 06. 08. 2020, č. k. 4 Tost33/2020 na tom základe, že sťažovateľ podal proti Uzneseniu Najvyššieho súdu ústavnú sťažnosť, nakoľko bol okrem iného presvedčený, že „ústavnoprávne princípy obmedzenia jeho osobnej slobody neboli dodržané tým, že jeho väzby nebola v napadnutom uznesení odôvodnená konkrétnymi okolnosťami, ktoré nasvedčujú existencii väzobného dôvodu podľa § 71 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku. V tejto súvislosti uviedol najmä skutočnosť, že Najvyšší súd sa existenciou väzobného dôvodu v napadnutom uznesení zaoberal veľmi stručne, konkrétne v jednom odseku v celkovom rozsahu desiatich riadkov. Zároveň sťažovateľ namietal, že odôvodnenie napadnutého uznesenia neobsahuje žiadne konkrétne skutočnosti, z ktorých by vyplývala dôvodná obava, že bude pôsobiť na svedkov, znalcov, spoluobvinených alebo inak mariť objasňovanie skutočností závažných pre trestné stíhanie. Ďalej namietal, že sa Najvyšší súd v odôvodnení napadnutého uznesenia iba stroho a stereotypne odvolal na charakter stíhanej trestnej činnosti, spôsob jej údajného spáchania, metódy, ktoré by mali byť pri tom použité a označil ju za vysoko sofistikovanú a páchanú zakrytým spôsobom, z čoho potom vyvodil obavu z možného kolúzneho správania sťažovateľa.“²⁰⁶ Každopádne záver Ústavného súdu ohľadom dostačujúceho odôvodnenia obavy z možného kolúzneho konania obvineného je v napadnutom uznesení Najvyššieho súdu skutočne opísaná príliš neurčitým spôsobom, ako k základom obavy, z ktorých jasne a zrozumiteľným spôsobom neopisuje charakter možného konania obvineného alebo iné, konkrétne skutočnosti, ktoré by zakladali dôvodnú obavu Najvyššieho súdu, tak i ku potenciálne možnému kolúznemu konaniu samotného

²⁰⁵ Uznesenie Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 5Tost-š/11/2022 zo dňa 13. 05. 2022, citované dňa 27. 04. 2023.

²⁰⁶ Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. I. ÚS 452/2020 zo dňa 30. 03. 2021, citované dňa 27. 04. 2023.

obvineného, ktoré by takéto obavy odôvodňovalo. Obava z možného konania je v zrušenom uznesení špecifikovaná veľmi všeobecným spôsobom. Úvahy Ústavného súdu SR ohľadom spôsobu koncipovania dôvodností obavy vyjadrujú potrebu adekvátneho a zrozumiteľného odôvodnenia súdu ku vzťahu k dôvodom väzby, ktoré musia byť v príčinnej súvislosti s konaním obvineného a nie spôsoby, z ktorých možno dôvodnosť väzby iba dedukovať. V kruhoch odbornej verejnosti nie je zastávaný jednotný názor ohľadom prvej z alternatív dôvodnosti preventívnej väzby, pričom sa možno stretnúť s tromi rozličnými výkladmi. Prvý zastáva názor, že v prípade obavy z pokračovania v trestnej činnosti by malo byť pod pojmom pokračovanie myslené páchanie trestnej činnosti totožnej právnej kvalifikácie s trestnou činnosťou, pre ktorú bolo obvinenému vznesené obvinenie a teda sa voči nemu vedie trestné konanie. Druhý výklad je vo svojej podstate značne okruhovo všeobecnejší, nakoľko presadzuje názor, že nezáleží na totožnosti trestnoprávnej kvalifikácie, dôvodnosť obavy z pokračovania by mala byť aplikovaná pre akýkoľvek trestný čin, nachádzajúci sa v osobitnej časti Trestného zákona a nie je povinnosťou súdu viazať sa len na skutok, ktorý už obvinený spáchal. Posledné názory sa prikláňajú k interpretácii, že samotné pokračovanie v trestnej činnosti by malo byť druhovo totožné s trestnou činnosťou, pre ktorú sa voči obvinenému vedie trestné konanie.²⁰⁷ V prípade dokonania trestného činu, tento musí zjavne súvisieť s pokusom, pre ktorý je obvinený trestne stíhaný. Účel väzby teda zjavne súvisí v znemožnení páchatelovi spáchať trestný čin, o ktorý sa pokúšal. Táto teória je totožná aj v prípade zabránenia páchatelovi vykonať, resp. dokonat' zločin, kde je vedené trestné stíhanie za prípravu. Posledná alternatíva je svojou povahou špecifická, nakoľko sa uvažuje o väzbe obvineného za trestný čin, ktorým tento hrozil. Táto úvaha je možná len pri vybranom okruhu trestných činov z osobitnej časti Trestného zákona, pri ktorých stačí pre naplnenie obligatórnych znakov skutkovej podstaty samotné vyhrážanie sa spáchaním trestného činu spôsobením škody veľkého rozsahu, smrťou alebo ťažkou ujmom na zdraví.²⁰⁸ Materiálne aspekty väzby máme zadané, preto teraz prejdeme na aspekty formálne, medzi ktoré môžeme zaradiť procesné postupy príslušných orgánov ako rozhodovanie súdu o vzatí obvineného do väzby, trvanie väzby a inštitúty, ktorými možno väzbu v určitých prípadoch nahradiť. Formálne aspekty väzby sú prostriedkom aplikácie aspektov materiálnych. Zmysel zásady primeranosti a zdržanlivosti je preto o to podstatnejší v súvislosti s rozhodovaním súdu o vzatí obvineného do väzby. Riešenie danej problematiky je preto adekvátne zhodnotenie súdu všetkých okolností a nájdenie rovnováhy medzi dosiahnutím cieľu trestného konania a zároveň nepresiahnutie hranice nutného zásahu do práva na osobnú slobodu osoby, voči ktorej takéto obmedzujúce opatrenie smeruje.²⁰⁹ Osobu obvineného možno vziať do väzby výhradne rozhodnutím, resp. príkazom súdu výlučne z dôvodov explicitne menovaných Trestným poriadkom a i to po nevyhnutný čas, ktorý je presne stanovuje Trestným poriadkom.²¹⁰ Rozhodnutie sudcu musí vychádzať z takých skutkových okolností vyplývajúcich zo spisu, aby o ne mohol oprieť výrok svojho rozhodnutia o vzatí obvineného do väzby.

²⁰⁷ IVOR, J.: Zaistenie osôb v trestnom konaní, Bratislava: Iura Edition, r. 1997, s. 139.

²⁰⁸ HUSÁR, E.: Trestné právo procesné, Bratislava: Iura Edition, r. 2003, s. 95.

²⁰⁹ IVOR, J.: Zaistenie osôb v trestnom konaní, Bratislava: Iura Edition, r. 1997, s. 143.

²¹⁰ ČENTĚŠ, J.: Právna úprava väzby v novom Trestnom poriadku: In Justičná revue č. 10/2005, s. 1172.

3 Výkon väzby

Výkon väzby upravuje zákon č. 221/2006 Z. z. v znení novely č. 339/2022 Z. z., účinnou od 01. 01. 2023. Pod pojmom výkon väzby treba chápať dvojstranný vzťah nadriadenosti a podriadenosti medzi štátom a osobou, ktorej bolo vznesené obvinenie a pre zabezpečenie účelu trestného konania je táto stíhaná väzobne, teda je povinná podriaďiť sa donucovacej moci štátu. Ani samotný výkon väzby nemôže zasahovať do práv obvineného v miere presahujúcej jej prípustnosť. Nejde totiž o druh sankcie, ale výlučne o bezpečnostné opatrenie. Samotný princíp väzby stojí na štyroch základných zásadách, ktoré je vhodné si aspoň stručným spôsobom priblížiť. Prvá zásada definuje, že obvineného možno vo výkone väzby obmedziť iba na právach vzhľadom na druh väzby nevyhnutných, ktorými je potrebné zabezpečiť ochranu majetku, zaistiť bezpečnosť osôb a ktoré sú tiež potrebné na udržanie poriadku na miestach, v ktorých výkon väzby prebieha. Druhou zásadou sú obvinenému počas výkonu väzby garantované jeho ľudské práva, nehl'adiac na druh trestnej činnosti, ktoré spáchal. Voči obvineným vo výkone väzby je striktné zakázaný akýkoľvek druh nedôstojného, krutého alebo neľudského zachádzania. Rešpektovanie ľudskej dôstojnosti musí byť za každých okolností zachované. Tieto práva nemožno ako porušiť, tak ani obmedziť. Tretia zásada ustanovuje, že všetci obvinení sú si vo výkone väzby rovní a je potrebné s nimi zaobchádzať rovnakým spôsobom. Platí zákaz diskriminácie pre ich pohlavie, rasu, farbu pleti, náboženské vyznanie, politické angažovanie, sexuálnu orientáciu alebo zdravotné postihnutie. Posledná, štvrtá zásada diferencuje výkon väzby v štandardnom alebo zmiernenom režime väzby, ku ktorému sa v priebehu tejto kapitoly ešte vrátíme.²¹¹ Pre účely výkonu väzby sú obvinení umiestňovaní do špecializovaných útvarov, určených na tento druh opatrenia. Vo výnimočnom prípade, keď výkon väzby nemožno zabezpečiť v niektorom z ústavov, môže byť zriadené samostatné oddelenie výkonu väzby pri útvere na výkon väzby alebo útvere na výkon trestu odňatia slobody, ktorého zriadenie i zrušenie je v kompetencii generálneho riaditeľa Zboru väzenskej a justičnej stráže /ZVJS/. V prípadoch, keď zdravotný stav obvineného nedovoľuje vykonávať výkon väzby v na to zriadených ústavoch, môže väzbu vykonávať v nemocnici pre obvinených a odsúdených. Pokiaľ je však zdravotný stav obvineného natoľko vážny, že mu v danom zariadení nemožno poskytnúť adekvátnu zdravotnú starostlivosť, môže byť dočasne premiestnený do civilného zdravotného zariadenia, kde počas jeho pobytu na obvineného dohliadajú príslušníci ZVJS.²¹² Prijatie obvineného do ústavu na výkon väzby je sprevádzané jeho prehliadkou, ktorá sa spravidla vykonáva v deň prijatia obvineného, v závislosti od času prijatia, pričom o výsledkoch prehliadky sa spracuje písomný záznam, v ktorom sa okrem času, kedy bola prehliadka vykonaná, zaznamenajú aj veci, ktoré boli obvinenému pri prijatí odňaté.²¹³ Odňaté sú hlavne tie veci, ktoré by svojou povahou mohli zmariť účel väzby, resp. by mohli ohroziť život, zdravie osôb alebo majetok vecí nachádzajúcich sa v priestoroch ústavu. Do záznamu sa tiež zaprotokolujú stopy fyzického násillia na tele obvineného v prípade, že sú pri vstupnej prehliadke spozorované. Následne je obvinený umiestnený do cely, pričom umiestnenie do konkrétnej cely je v kompetencii riaditeľa ZVJS, resp. ním povereného príslušníka ZVJS.

²¹¹ TITTOVÁ, M.: Zákon o výkone väzby: Komentár: Bratislava: Wolters Kluwer, r. 2017, s. 23-25.

²¹² FÁBRY, A.: Penológia. Bratislava: Eurokódex, r. 2009, s. 137.

²¹³ KNÁPKOVÁ, D., TITTOVÁ, M.: Penológia, Bratislava: Wolters Kluwer, r. 2016, s. 126.

Obvinený môže byť premiestnený do iného ústavu na výkon väzby s predchádzajúcim súhlasom orgánu činného v trestnom konaní alebo súdu. Od uvedeného možno opustiť v prípade rizika ohrozenia života, zdravia alebo v prípadoch zabezpečenia bezpečnosti alebo poriadku a len so súhlasom generálneho riaditeľa ZVJS. O danom úkone však musí byť bezodkladne upovedomený orgán činný v trestnom konaní a tiež advokát obvineného a v prípade trvania premiestnenia v dobe viac než 48 hodín musí byť o danom úkone vyrozumený rodinný príslušník obvineného. Súhlas sa rovnako môže vybaviť dodatočne v prípadoch premiestnenia obvineného v súvislosti s jeho výrazne zhoršeným zdravotným stavom a následným premiestnením do zdravotníckeho zariadenia pri existencii rizika ohrozenia života za účelom adekvátneho poskytnutia zdravotnej starostlivosti. § 9 ako posledný v prvej hlave zákona o výkone väzby vymedzuje postup príslušníkov ZVJS v prípade predvedenia obvineného, ktorého je potrebné predviesť pred orgány činné v trestnom konaní, súd, obhajcu obvineného alebo iné príslušné orgány v zmysle § 59 až 60 zákona o výkone väzby a tiež pred probačného a mediačného úradníka v časovom rozmedzí medzi 07.00 hod. až 18.00 hod počas pracovných dní, v rozmedzí medzi 07.00 hod. až 15.00 hod. počas soboty, výlučne na základe predošlej žiadosti týchto subjektov a počas sviatkov musí byť takto žiadosť doručená riaditeľovi príslušného ústavu najneskôr do 12.00 hod. v predchádzajúci deň. Obvineného tiež možno predviesť pred iné subjekty, avšak jedine s predchádzajúcim súhlasom riaditeľa príslušného ústavu a v prípade, že je obvinený vo väzbe kolúznej, tiež s predchádzajúcim súhlasom orgánu činného v trestnom konaní alebo súdu. Obvinený tiež môže byť predvedený pred notára alebo advokáta a v prípade kolúznej väzby si môžu orgány činné v trestnom konaní trvať na svojej prítomnosti pri takejto návšteve, ak sa však v daný termín nedostavia, úkon sa vykoná aj bez nich. Návštevu obvineného a oprávneného subjektu môže vizuálne sledovať príslušník ZVJS. Obvinený je predvedený pred orgán činný v trestnom konaní mimo ústav na výkon väzby v prípade úkonov v ktorých je obvinený vo väzbe na základe jeho predchádzajúcej žiadosti, v prípade úkonov iného orgánu činného v trestnom konaní je potrebný súhlas v písomnej forme toho orgánu činného v trestnom konaní alebo súdu, v ktorých trestnej veci je obvinený umiestnený vo výkone väzby. Ak to technická stránka príslušného ústavu umožňuje, môže byť obvinený, s jeho predchádzajúcim súhlasom, predvedený pred príslušný orgán aj prostredníctvom technického zariadenia na prenos obrazu a zvuku. Otázkou stráženia pohybu obvineného mimo príslušný ústav na výkon väzby zabezpečujú príslušníci ZVJS v prípadoch, v ktorých vykonávajú eskortu obvineného, v ostatných prípadoch je za pohyb obvineného zodpovedný príslušný dožiadajúci orgán. Platná legislatíva Slovenskej republiky diferencuje väzbu na štandardnú a v zmiernenom režime, pričom samotný výkon väzby a s ním spojené práva, povinnosti a zákazy obvinených sú odvodené od zákonných dôvodov, pre ktoré boli obvinení do väzby vzatí. Najpodstatnejšou náležitosťou v celej problematike väzby však stále ostáva skutočnosť, že sa jedná o bezpečnostné opatrenie, ktorému podliehajú osoby obvinené. Prezumpcia nevinny musí byť rešpektovaná, s obvinenými je treba zaobchádzať ako s osobami nevinnými a nie je výnimkou, že je obvinený z väzby prepustený a trestné stíhanie je zastavené a to nie len z dôvodu, že obvinený nevedel ovládať svoje konanie alebo nevedel rozpoznať protiprávnosť svojho konania. Pravdepodobne z týchto úvah sa vo výkone väzby zrodili rôzne druhy socializačných programov, ktoré obvinených adaptujú a posilňujú ako ich fyzické, tak i psychické zdravie. Ide najmä a rôzne druhy aktivít športového a výučného charakteru.

Záver

Tak, ako je Trestné právo prostriedkom ultima ratio v rámci platného právneho systému Slovenskej republiky, takisto väzba by mala znamenať ultima ratio v prípadoch určitej závažnosti, kde využitie miernejších inštitútov by mohlo ohroziť samotný účel trestného konania. Síce sa jedná o inštitút čisto zabezpečovací, mali by mu predchádzať úvahy o adekvátnosti jej využitia a dôvodnosti obavy pri konkrétnom väzobnom dôvode. Jej využitie je späté s mnohými odbornými diskusiami, jednoznačne sa teda jedná o tému aktuálnu a názory na jej aplikáciu rozhodne nie sú jednotné. Pre orgány činné v trestnom konaní a súdy je proces jej aplikácie značne náročný a tiež nejednotný, častokrát v dôsledku časovej alebo dôkaznej núdze, najmä v prípadoch obmedzenia osobnej slobody osoby obvinenej, kedy nie je možné skutkové okolnosti prípadu zistiť bez akýchkoľvek pochybností a v takom rozsahu, aby sa dala jednoznačne preukázať vina či nevina obvineného. Stále sa tiež v odborných kruhoch hovorí o otázke možného nadužívania inštitútu väzby v trestnom konaní čím by značne minimalizovali negatívny vplyv na psychiku obvineného v dôsledku obmedzenia osobnej slobody, odlúčenia od rodiny, pracovného zázemia a spoločnosti, najmä v prípadoch dôkaznej núdzi, kedy priame dôkazy proti obvinenému vyplynuli napr. z oznámenia alebo výpovedí len jednej osoby, podporené len nepriamymi dôkazmi a obvinený vinu popiera. Práve v takýchto prípadoch sa vzatie obvineného do väzby môže zdať priam nadkvalifikované a na mieste a účelné je využitie iných, menej represívnych inštitútov, ktoré môžu účel väzby adekvátne suplovať a na strane druhej nie je ohrozený účel trestného konania, riadne zistenie skutkového stavu a najmä dostatočná istota spočívajúca v nepokračovaní páchatel'a v protiprávnej činnosti. Zamedzeniu takéhoto nežiaduceho stavu možno doceliť činnosťou súdu, ktorá by spočívala v skutočne dôslednom skúmaní všetkých okolností prípadu, bez časovej núdze, nie len samotnej dôvodnosti trestného stíhania konkrétnej osoby, ale aj väzobných dôvodov, ich dostatočnému odôvodneniu, ktoré by plynulo najmä z priamych dôkazov. Takéto preskúmanie by malo byť náležité nie len pri vzatí obvineného do väzby, ale najmä počas celého trvania väzby a prioritne v prípadoch, kedy väzby predstavuje naozaj len bezpečnostné opatrenie na zamedzenie prípadného konania páchatel'a, ktoré však ešte nie je spoľahlivým spôsobom zistené bez akýchkoľvek pochybností a je potrebné vykonanie mnohých procesných úkonov na ustálenie skutkového stavu bez akýchkoľvek pochybností. Z praxe možno postrehnúť, že takéto rozhodnutia často vôbec nie sú jednoduché. Najmä v prípadoch, keď samotný orgán činný v trestnom konaní vychádza zo skutkového stavu, ktorý síce formálne zistený je, ale niekedy sa skutočne nedá hovoriť o vyššej miere pravdepodobnosti, keďže skutok je vymedzený najmä trestným oznámením alebo výsluchom svedka – poškodeného. Mnohokrát nie sú k dispozícii ďalší svedkovia, ktorí by potvrdili tvrdenia oznamovateľ'a a doslova ide o tvrdenie proti tvrdeniu. Ťažko povedať, ako procesne postupovať v takom prípade, kedy môže existovať reálna hrozba, že páchatel' pácha trestnú činnosť a v prípade nezasiahnutia príslušných orgánov v nej aj bude pokračovať, napríklad pri trestnom čine týrania blízkej osoby a zverenej osoby. Na strane jednej by bolo maximálne nezodpovedne neučiniť príslušné opatrenia zo strany štátnych orgánov, na strane druhej, nejednoducho sa v priebehu konania skutkový stav vyčistil natoľko, že bolo dokonca zastavené trestné konanie voči obvinenému v celom rozsahu. Práve v takýchto ťažko kvalifikovateľných prípadoch by nemal súd postupovať striktné a automaticky trvať na väzobnom stíhaní a je na mieste využitie inštitútov miernejšej povahy a obvinenému väzbu nahradiť. Dôjde k prípadnému nepokračovaniu v trestnej

činnosti, kedy možno obvinenému uložiť rôzne zákazy, obmedzenia a opatrenia, ako zabezpečiť bezpečie obete a vyhnúť sa do budúca možnej procesnej chybe vo forme chybného administratívneho postupu súdu a orgánov činných v trestnom konaní. Prijateľnejším riešením by tiež mohlo byť efektívnejšie, vo väčšom rozsahu využitie inštitútov ako monitorovacie zariadenia priamo na tele obvineného v kombinácii s inštitútom domáceho väzenia. Nevidíme dôvod, prečo by v menej závažných trestných činoch, najmä nenásilného charakteru alebo v prípade dôkaznej núdze pri „slove proti slovu“ nemohla byť činnosť obvineného, spolu s jeho pohybom a pobytom zaznamenávaná a kontrolovaná prostredníctvom daných opatrení spolu s využitím inštitútov zákazu priblíženia. Chcelo by to určite vykonať určité zmeny, najmä čo sa technickej stránky a podpory týka, takisto rozšírenia personálneho stavu na aktívne aplikovanie daného postupu, avšak v modernej, fungujúcej spoločnosti dvadsiateho prvého storočia to neznie až tak nereálne. Po nákladovej stránke by sa síce zvýšili výdavky štátu, odbudli by však náklady na výkon väzby v ústavoch a do úvahy by pripadalo aj implementovanie dodatku, kedy by v prípade porušenia akýchkoľvek obmedzení zo strany obvineného, tento priamo hradil časť alebo celú sumu za prevádzku takéhoto zariadenia. Takisto sme presvedčení, že v prípade možnosti voľby by mnohí obvinení zvolili takúto alternatívu v porovnaní s pobytom v ústave na výkon väzby. Treba brať v úvahu, že sa stále bavíme o trestných činoch s nižšou závažnosťou alebo v dôsledku dôkaznej núdze. V prípade jasných prípadoch, kde sa mnohokrát obvinený prizná, svoj skutok oľutuje, resp. sa netají spáchanou trestnom činnosťou je samotný výkon väzby na mieste a pre bezpečnosť osôb resp. spoločnosti aj nevyhnutný. Obširnejšie využitie dohľadu probačného úradníka by bola tiež možná cesta, ktorá by eliminovala nežiaduce účinky väzby. V prípade posilnenia počtu probačných úradníkov a ich efektívne využívanie pri práci s obvineným na napr. dennej báze by v určitých prípadoch prinieslo želaný efekt aj bez obmedzenia osobnej slobody obvineného. Bolo by možné to kombinovať s inými inštitútmi, ako napr. domáce väzenie alebo monitorovacie náramky, pričom táto kontrolná činnosť by mohla spadať do kompetencií probačných úradníkov, ktorým by sa obvinený pravidelne hlásil, mohol by požiadať alebo vopred informovať o možných zmenách pobytu a pod. prípadné porušovania obmedzení a zákazov by tak mohol probačný úradník priamo hlásiť príslušnému súdu aj s podloženými dôkazmi a materiálom podporujúcim jeho zistenia a tvrdenia. V praxi sa často stretávame so skutkami, pri ktorých je hranica priestupku a trestného činu naozaj minimálna. Prvotne sa môže zdať, že skutok formálne naplňa skutkovú podstatu niektorého z trestných činov, pri bližšom zistení však možné dané konanie kvalifikovať ako napr. priestupok proti občianskemu spolunažívaniu. Môže ísť o rôzne formy hrubého správania, drobného ublíženia na zdraví alebo vyhrážok. Tieto samé o sebe ešte v čase zistenia nenadobudnú závažnosť trestného činu, ale nesú v sebe potenciál možného budúceho konania na úrovni trestného činu. Tu chceme upriamiť na veľmi málo využívaný inštitút vykázania z obydlija v zmysle § 27a zákona o priestupkoch. V praxi sa využíva skutočne minimálne, pritom častokrát môže byť práve žiadaným zásahom vo vyhrotenej situácii. Mnohé protiprávne konania vznikajú v dôsledku citového alebo obdobného vypätia, kde dôvody môžu byť rôznorodé. Tieto môžu bleskovo eskalovať do niečoho oveľa horšie, takisto a však môžu v pomerne krátkej dobe ustáliť a skorigovať. Práve vykázanie z obydlija príslušníkmi Policajného zboru pri konfliktoch v domácnostiach by mohlo byť vo veľa prípadoch tým správnym prostriedkom, ako bez vážnejšieho zásahu do základných práv a slobôd dosiahnuť žiadaný výsledok, už samotné

prejednanie danou formou stačí veľa krát pri priestupcoch, aby oľutovali svoje konanie, priznali si chybu a poučili sa do budúca a dovoľíme si tvrdiť, zamedzia budúcim výtržnosťami, ublíženiami na zdraví, vyhrážaniami a pod. na úrovni trestných činov. Nehovoriac o tom, že samotné vykázanie po dobu maximálne pätnásť dní v sebe reálne nesie potenciál efektívneho vplyvu na osobu páchatel'a a jeho pozitívnu nápravu do budúca. Ako sme už uviedli, uvedený inštitút je využívaný veľmi zdržanlivo, z nám nejasných dôvodov, pričom sa v skutku jedná o efektívne a vynaliezavé riešenie konfliktov hlavne v domácnostiach medzi blízkymi osobami. Pri nedorozumeniach a konfliktných situáciách v rodinách a domácnostiach by sme chceli poukázať aj na činnosť sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Je potrebné uviesť, že v niektorých prípadoch v dôsledku najmä neznalosti trestného práva alebo nedostačujúcej spolupráci s orgánmi činnými v trestnom konaní chybne prvotne vyhodnotia vzniknutú situáciu a následne bez hlbšieho, resp. akéhokoľvek skúmania ďalších okolností, vykonávajú previerok v domácnosti, škole, susedstve a podobne, predčasne a nadkvalifikovane odstúpia spisový materiál ako podnet k trestnému konaniu alebo rovno podajú trestné oznámenie, z ktorého obsahu síce môžu vyplynúť skutočnosti, ktoré svojím obsahom formálne spĺňajú znaky trestného činu, pritom sa častokrát môže jednať len o jednostranné, neúplné a niekedy i fiktívne informácie, ktoré je potrebné ďalej preverovať a orgány činné v trestnom konaní sú následne povinné suplovať činnosť úradov v trestnom konaní, čo už samo o sebe môže mať negatívny dopad na prejednávane osoby. Hlavne pri osobách mladistvých a maloletých takéto oznámenia nemôžu pripadať na ľahkú váhu a príslušné orgány činné v trestnom konaní sú povinné okamžite konať a zamedziť akémukoľvek možnému protiprávnemu konaniu i nad rámec bežných procesných postupov, ktoré v skutočnosti nemusí byť vôbec takej závažnosti a intenzity, ako ho vylíči daná inštitúcia a bližším zisťovaním by sa reálne zabránilo prípadnému procesnému postupu smerujúcemu až k možnému väzobnému stíhaniu, najmä v prípade prvotnej informácie o ohrození života a zdravia osôb mladších ako osemnásť, resp. štrnásť rokov. K procesnému hľadisku je vhodné na záver dodať, že uzákonenie obmedzeného trvania kolúznej väzby na dobu maximálne päť mesiacov, i keď len v prípadoch obavy z prípadného kolúzneho konania, možno hodnotiť vskutku veľmi kladne. I keď stále existuje riziko istého ovplyvňovania okolností za účelom udržania obvineného v kolúznej väzbe nad rámec prípustnosti, samotná implementácia dĺžky jej trvania je správnym krokom vpred. Samotný systém trestného konania je svojou povahou nastavený možno až príliš komplikovane. Prepočúvanie strán a subjektov trestného konania v prípade každej zmeny procesného postavenia by bolo vhodné zvážiť a aplikovať len v prípade nových zistení resp. nových informácií, ktoré by strany a subjekty chceli k prebiehajúcemu trestnému konaniu uviesť. Samotná výpoveď, že sa subjekt alebo strana stotožňuje s predchádzajúcou výpoveďou nie je v aplikačnej praxi akceptovaná a často to vedie k zbytočným prieťahom v konaní, keď nemožno svedkov opakovane zabezpečiť z tých najrozličnejších dôvodov, mnoho krát sa stretávame i s nechotou, a to i dokonca zo strany poškodeného, opakovane vypovedať, keď už „nemajú čo iné povedať, čo by už nepovedali skôr“, alebo nedoložiť žiadne nové dôkazy. Aj preto je významná novela Trestného poriadku č. 40/2004 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, s účinnosťou od 20. 03. 2024. Všetko to vedie k zbytočnému predlžovaniu samotného konania, pričom sa jedná o problém, ktorý by sa eventuálne dal vyriešiť zmenou zákona. Tiež väzobné veci by mali

byť prioritou pre orgány činné v trestnom konaní, aby sa čo najskôr bez akýchkoľvek pochybností zistil skutkový stav. Kameňom úrazu je vo veľa prípadoch okolnosť nezávislá na vôli vyšetrovateľa alebo prokurátora. Málo diskutovaný je problém znalcov, ktorých je na naše pomery žalostne málo, čo sa niektorých odvetví týka, napríklad psychologická činnosť detských psychológov je alarmujúcim nedostatkom, kde sa na znalecký posudok, ktorý je v trestnom konaní esenciálny, čaká mesiace. Problémom sú aj iné odvetvia, kde sa stretávame s odozvou znalcov, že síce sú ochotní vypracovať znalecký posudok, avšak vopred varujú, že termín dodania môže byť aj dlhšie než polrok, čo je vo väzobných veciach absolútne neakceptovateľné. Väzobné veci síce majú prednosť pred inými trestnými vecami nepripadá však v úvahu odsunutie ostatných vyšetrovacích spisov a venovanie sa len väzbe. Aspoň čo sa okresných riaditeľstiev týka je to nemysliteľné, najmä vzhľadom k dlhodobému nedostatku vyšetrovateľov a ich vysokej zaťažnosti. I tak sme názoru, že vo väzbe sú osoby, na ktoré sa vzťahuje prezumpcia neviny a malo by sa spraviť všetko potrebné na to, aby ich veci boli vyšetrené primárne v čo najkratšom čase, nakoľko súčasné nastavenie ústavov na výkone väzby, vychádzame z praktickej skúsenosti, je prísnejšie a omnoho menej znesiteľnejšie ako samotný výkon trestu odňatia slobody. Nevieime si príliš predstaviť fungovanie v cele o rozmeroch obývacej izby v bežnom byte, kde spolu funguje nonstop osem obvinených, toto skutočne nepridá na psychickej pohode nikomu a keď k tomu pridáme vychádzky, ktorých dĺžka je jedna hodina denne na čerstvom vzduchu, ktorá môže byť za určitých okolností skrátená a iné povinnosti a zákazy, ústav na výkon trestu odňatia slobody, najmä s minimálnym stupňom stráženia, sa razom približuje pobytu v pionierskom tábore. Preto aspoň v prípade zložitejšieho dokazovania by bolo na mieste obligatórne vytvorenie vyšetrovacích tímov na urýchlenie konania, avšak zas sa dostávame k otázke personálnej situácie najmä na okresoch.

Zoznam literatúry

1. ČENTĚŠ, J.: Právna úprava väzby v novom Trestnom poriadku. In: Justičná revue, č. 10/2005, s. 1169-1180.
2. FÁBRY, A.: Penológia. Bratislava: Eurokódex, r. 2009, 264 s., ISBN 978-80-89447-01-5.
3. HUSÁR, E.: Trestné právo procesné. Prvé vydanie. Bratislava: Iura Edition, r. 1996, 298 s., ISBN 80-88715-29-6.
4. HUSÁR, E.: Trestné právo procesné. Tretie vydanie. Bratislava: Iura Edition, r. 2003, 298 s., ISBN 80-8904-757-2.
5. IVOR, J. a kol.: Trestné právo procesné. Prvé vydanie. Bratislava: Iura Edition, r. 2006, 993 s., ISBN 80-8078-101-X.
6. KNÁPKOVÁ, D., TITTLOVÁ, M.: Penológia. Bratislava: Wolters Kluwer, r. 2016, 220 s., ISBN 978-80-8168-525-5.
7. ŠÁMAL, P. a kol.: Přípravné řízení trestní. Prvé vydanie. Praha, C. H. Beck, r. 1997, 992 s., ISBN 80-7179-087-7.
8. ŠIMOVČEK, I. a kol.: Trestné právo procesné. Druhé vydanie. Plzeň: Aleš Čeněk, r. 2016, 407 s., ISBN 978-80-7380-617-0.
9. TITTLOVÁ, M.: Zákon o výkone väzby – Komentár. Prvé vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, r. 2017, 308 s., ISBN 978-80-8168-702-0.

10. Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. I. ÚS 452/2020 zo dňa 30. 03. 2021, citované dňa 27. 04. 2023.

11. Rozhodnutie Najvyššieho súdu SR, sp. zn.: 5Tost-š/11/2022 zo dňa 13. 05. 2022

Kontaktné údaje autorov

prof. JUDr. Jaroslav Klátik, PhD.

Právnická fakulta UMB v Banskej Bystrici

Katedra trestného práva kriminológie, kriminalistiky a forenzných disciplín

Komenského 20, 974 01 Banská Bystrica

Slovenská republika

Tel: 0484463159

E-mail: jaroslav.klatik@umb.sk

doc. JUDr. Adrián Vaško, PhD.

Právnická fakulta UMB v Banskej Bystrici

Katedra trestného práva kriminológie, kriminalistiky a forenzných disciplín

Komenského 20, 974 01 Banská Bystrica

Slovenská republika

Tel: 0484463164

E-mail: adrian.vasko@umb.sk

Mgr. Kristína Lacyková, MBA, LL.M., DBA

doktorandské štúdium

Právnická fakulta UMB v Banskej Bystrici

Katedra trestného práva, kriminológie, kriminalistiky a forenzných disciplín

KOŠICKÉ DNI TRESTNÉHO PRÁVA 2024, VIII. ročník

Sekcia 1: **Rekodifikácia trestných kódexov – aktuálne výzvy a perspektívy**
Sekcia 2: **Eliminácia rasizmu, xenofóbie a ostatných foriem intolerancie prostriedkami trestného práva**

Zborník vedeckých príspevkov z celoštátnej interdisciplinárnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou

KOŠICE CRIMINAL LAW DAYS 2024, VIII.

Session 1: **Recodification of criminal codes - current challenges and perspectives**
Session 2: **Elimination of racism, xenophobia and other forms of intolerance by means of criminal law**

The Collection of scientific contributions nationwide interdisciplinary scientific conference with international participation

Zostavovatelia: prof. JUDr. Sergej Romža, PhD.,
Mgr. Dávid Priščák, PhD.
Mgr. Ing. Matej Biroš

Vydavateľ: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Vydavateľstvo ŠafárikPress

Rok vydania: 2024
Počet strán: 440
Rozsah: 38,44 AH
Vydanie: prvé

DOI: <https://doi.org/10.33542/KDT-0368-5>
ISBN 978-80-574-0368-5 (e-publikácia)